

North & South

Europese topstukken herenigd

25 oktober 2019 t/m 26 januari 2020

Kunst uit de hoge middeleeuwen (ca. 1100-1350) hebben we nauwelijks meer in Nederland. Wat uit deze periode nog wel is overgebleven, bevindt zich vooral in het noorden (Noorwegen) en het zuiden (Catalonië, Spanje) van Europa. Het is Museum Catharijneconvent gelukt deze zeldzame en eeuwenoude werken –die ook nog eens opvallend veel op elkaar lijken- naar Utrecht te halen voor de tentoonstelling *North & South*. Een unieke kans om van 25 oktober t/m 26 januari 2020 oog in oog te staan met een verloren verleden.

Opvallende overeenkomsten

Twee middeleeuwse schilderijen; het ene gemaakt in Catalonië (Spanje), het andere in Noorwegen. Het verschil is nauwelijks te zien. Ondanks de afstand van zeker 3.000 kilometer hebben de figuren op de panelen uit noord en zuid allebei langgerekte vingers, roodbruine krullende lokken en lopen de wenkbrauwen in één lijn door in de neus. De tentoonstelling *North & South* maakt duidelijk hoe dat kan. Gastconservator Justin Kroesen: 'Ik werd getroffen door de opvallende overeenkomsten: dezelfde typen, vormen, stijlen en beeldtaal. Het geeft een heel bijzonder gevoel dat we hier een fundamenteel aspect van de Europese cultuurgeschiedenis blootleggen: de eenheid tussen noord en zuid die in middeleeuws Europa ontstond door de verspreiding van het christendom.'

Hoge uitzondering

Te zien zijn kleurrijke panelen met verrassende, verhalende voorstellingen. Een van de meest spectaculaire objecten in de tentoonstelling, zowel qua afmetingen als kwaliteit, is het plafondbaldakijn uit Vic. Het gaat hier om een permanente 'hemel' boven het altaar. Dezelfde iconografie (beeldtaal) is aangetroffen op houten baldakijnen en altaarfrontalen in Noorwegen. Wat met recht ook een topstuk genoemd mag worden, is het Olav-frontaal uit Trondheim. Sinds het ontstaan, ruim zeven eeuwen geleden, heeft het frontaal Noorwegen slechts één keer verlaten. Nu mag het paneel bij hoge uitzondering voor de tweede keer op reis.

Beschermd door de bergen

Dat de middeleeuwse topstukken de tand des tijds hebben doorstaan, is onder meer te danken aan hun geografische ligging. Beschermd door de Pyreneeën in het zuiden en de fjorden in het noorden, zijn alleen in Catalonië en Noorwegen deze vroege stukken bewaard gebleven, vaak in kleine en afgelegen dorpskerken. Hoe anders liep het af in Midden-Europa waar deze kunst verloren is gegaan, als gevolg van beeldenstormen, de Franse revolutie, de Contrareformatie, veranderende smaak en de drang naar innovatie.

Compleet middeleeuws altaar

De kunstwerken die naar Utrecht komen, zijn allemaal gerelateerd aan het altaar, de meest heilige en belangrijkste ontmoetingsplek voor de middeleeuwer. Nergens ter wereld is een compleet altaar uit de hoge middeleeuwen bewaard gebleven. Lopend door de tentoonstelling kunnen we ons hier op basis van al deze voorwerpen toch een voorstelling van maken. In de laatste tentoonstellingszaal is op eigentijdse wijze een totaalbeeld gecreëerd, waarbij alle puzzelstukjes op hun plaats vallen. Conservator Micha Leeflang:

'Voor het eerst kunnen we nu op basis van de prachtige kunst uit noord en zuid een compleet beeld schetsen van het altaar uit de periode 1100-1350. Deze unieke tentoonstelling brengt een vergeten stuk van onze geschiedenis in beeld'.

Maria en haar tijdgenoten

Uitgangspunt voor de tentoonstelling vormt een Mariabeeld van rond 1240, een van de oudste objecten uit de collectie van Museum Catharijneconvent. Hoewel haar kind, kroon en armen ontbreken, straalt ze veel kracht uit. Gefascineerd door haar ouderdom - ze is immers bijna 800 jaar oud - kwamen bij conservator Leeflang steeds weer dezelfde vragen op. Hoe zag haar oorspronkelijke verblijfplaats eruit? Wat was haar functie? Waarom is juist zij bewaard gebleven? De tentoonstelling *North & South* biedt de antwoorden en laat Maria schitteren tussen haar tijdgenoten.

Internationale samenwerking

North & South is het resultaat van een langlopend onderzoek en internationale samenwerking. Museum Catharijneconvent dankt haar partners in dit prestigieuze project: Hoofdpartner Museu Episcopal in Vic (Catalonië, Spanje) en projectpartners Universitetsmuseet Bergen, Kulturhistorisk Museum, Universitetet i Oslo en Museet Erkebispegarden, Trondheim (Noorwegen). *North & South* schijnt nieuw licht op gedeelde overeenkomsten binnen middeleeuwse kunst vanuit een Europees perspectief.

Publicatie en activiteitenprogramma

Bij de tentoonstelling komt een uitgebreid randprogramma, met onder andere lezingen, rondleidingen en een bezoek aan de Utrechtse Pieterskerk. Voor wie meer wil weten, verschijnt er bovendien een rijkgeïllustreerde, verdiepende publicatie waarin de middeleeuwse beeldtaal, altaaruitrusting en andere onderwerpen worden uitgediept.

Noot voor de redactie / niet voor publicatie:

Persafbeeldingen zijn downloadbaar op <https://www.catharijneconvent.nl/pers/persafbeeldingen/>

Voor meer informatie of overige vragen kunt u contact opnemen met Rosemarie Boone, via r.boone@catharijneconvent.nl of 030-231 38 35.